

MINA JA KESKKOND

Eesmärgid:

Laps...

1. mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
2. saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
3. väärtustab nii eesti kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
4. väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult;
5. väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
6. märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Sisu:

1. sotsiaalne keskkond:

mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;

2. looduskeskkond:

kodukoha loodus, loodusvaatlused, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele

3. tehiskeskkond:

ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus; digitehnoloogia;

Õppe – ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldus:

1. valdkonna temaatika valitakse lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset -, tehis – ja looduskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust.
2. last suunatakse ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades tajuda ümbritsevat läbi erinevate meelte ja aistingute: vaadeldes, nuusutades, maitstes, kompides, kuulates helisid:
3. erinevate tegevuste lõimimine: võrdlemine, modelleerimine, mõõtmine, arvutamine, vestlemine, ettelugemine, kehaline liikumine, kunst, muusikaline tegevus:
4. õuesõpe - võimaldada õppida looduslikus keskkonnas
5. suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema.
6. suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.
7. rikastada ja kaasajastada laste õppe- ja kasvatustegevust kaasaegsete robootiliste ja elektrooniliste vahenditega.

Sotsiaalne keskkond					
Teema	1,5-3aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6a aastased	6-7 aastased
Mina	1. Teab oma nime ja oskab öelda kui vana ta on 2. Teeb vahet poisil ja tüdrukul, lapsel ja täiskasvanul	1. Oskab öelda oma ees- ja perekonnanime 2. Vastab küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk 3. Ütleb küsimise peale oma vanuse aastates või näitab seda sõrmedel	1. Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo 2. Oskab öelda, mis aastaajal tal on sünnipäev 3. Kirjeldab oma välimust peegli abil	1. Oskab öelda oma sünnikuu 2. Oskab kirjeldada oma välimust	1. Teab oma sünnikuud ja sünnipäeva 2. Oskab end tutvustada 3. Kirjeldab enda omadusi ja huvisid 4. Teab oma kohustusi ja õigusi
Perekond , sugulased	1. Teab, kes kuuluvad perekonda	1. Teab oma pereliikmeid (<i>isa, ema, õde, vend</i>) 2. Räägib oma perest ja sellest, kes sinna kuuluvad	1. Kirjeldab oma perekonda (<i>pereliikmeid, vanaema-vanaisa</i>)	1. Oskab kirjeldada oma perekonda (<i>pereliikmete ja lähisugulaste nimed</i>)	1. Kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone 2. Mõistab, et pered võivad olla erinevad 3. Jutustab oma vanavanematest 4. Teab inimese eluringi (<i>sünd, surm</i>)
Kodu	1. Tunneb maja osasid, nimetab neid (<i>tuba, köök, vannituba, WC</i>)	1. Vastab küsimustele oma pereliikmete ja kodu kohta 2. Teab, millised on kodused tööd 3. Oskab nimetada ruume oma kodus	1. Kirjeldab oma kodu: korter, maja, talumaja 2. Nimetab kodu asukoha: linnas, maal 3. Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi	1. Teab oma kodutäna nime 2. Räägib kodustest tegevustest ja nimetab kohustusi nende hulgas 3. Nimetab kodu asukoha: linnas, maal (<i>linnaosa, talunimi</i>)	1. Teab kodust aadressi ja ühe vanema telefoni nr. 2. Oskab kirjeldada oma kodukohta
Lasteaed, kool	1. Oskab nimetada oma rühma õpetajate ja rühmakaaslaste nimesid	1. Oskab nimetada oma rühma nime	1. Nimetab oma lasteaia nime 2. Oskab kirjeldada oma	1. Oskab kirjeldada oma lasteaeda	1. Teab oma lasteaia nime ja kus see asub (<i>aadressi</i>)

		<p>2. Suudab leida oma koha rühmas (<i>voodi, käterätt jms</i>)</p> <p>3. Teab rühmareegleid ning käitub meelde tuletamisel vastavalt</p> <p>4. Nimetab rühmas olevaid esemeid</p> <p>5. Teab rühmakaaslaste nimesid</p>	<p>tegevusi ja mängu</p> <p>3. Teab lasteaia töötajaid ja nende tegevusi</p>	<p>2. Oskab kirjeldada enda, eakaaslaste ja täiskasvanute tegevusi lasteaias</p> <p>3. Teab, miks koolis peab käima</p>	<p>2. Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja teab nende vajalikkust</p> <p>3. Räägib lasteaia traditsioonidest</p> <p>4. Kirjeldab lasteaia kodukorda, rühmareegleid ning peab neist kinni</p> <p>5. Teab kooli kui õppimise kohta</p> <p>6. Teab, mille poolest lasteaed koolist erineb</p>
Ametid, elukutsed, tööd	<p>1. Matkib täiskasvanu eeskujul täiskasvanu tegevusi, lihtsamaid ameteid</p> <p>2. Tunneb mõningaid elukutseid: arst, autojuht, kokk, juuksur</p>	<p>1. Matkib lihtsamaid ameteid</p> <p>2. Asetab töövahendid kokkulepitud kohta</p>	<p>1. Oskab nimetada erinevaid ameteid</p> <p>2. Teab tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid</p> <p>3. Põhjendab mängu või töökoha korrastamise põhimõtteid</p> <p>4. Osaleb lasteaias jõukohastes töödes</p>	<p>1. Oskab nimetada ja mängida elukutseid, millega sageli kokku puutub (<i>juuksur, kohvikupidaja, arst</i>)</p> <p>2. Teab miks täiskasvanud tööl käivad</p> <p>3. Teab mis on raha ja kuidas raha saadakse</p>	<p>1. Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid</p> <p>2. Teab ja oskab kirjeldada erinevaid ameteid ja nende vajalikkust</p> <p>3. Mõistab töö ja vastutuse tähtsust-kohustust</p> <p>4. Soovib osaleda jõukohastes kodutöödes</p> <p>5. Oskab selgitada raha otstarvet</p>
Kodumaa-Eestimaa,	<p>1. Leiab täiskasvanu juhendamisel teiste esemete</p>	<p>1. Tunneb Eesti rahvussümboolikat: eesti lipp,</p>	<p>1. Teab oma rahvust ning keelt</p>	<p>1. Nimetab eesti riigi sümboleid (<i>lipp, hümn, vapp,</i></p>	<p>1. Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta</p>

Teised rahvused Eesti naaberriigid	seast Eesti lipu, lille ja linnu	rahvuslind ja –lill 2. Laps suhtub sallivalt rühma kaaslastesse, tegemata vahet nahavärvi, koduse keele vms. põhjal	2. Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas 3. Teab, et erinevaid rahvusi iseloomustavad erinevad kombed, keel jms.	<i>lind, lill)</i> 2. Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp 3. Oskab nimetada erinevaid rahvusi 4. Teab erinevate kultuuride traditsioone ja kombeid	2. Teab vabariigi presidendi nime 3. Oskab nimetada meie naaberriikide nimesid (<i>Läti, Soome, Rootsi, Venemaa</i>) 4. Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli 5. Oskab välja tuua erinevate rahvuste kultuurilist eripära
Tähtpäevad, pühad, kombed	1. Teab mõnede rahvakalendri tähtpäevade tähendusi ja sisu-jõulud, isadepäev, emadepäev, vastlad, lihavõtted	1. Nimetab pühadega seotud tegevusi (<i>jõulud, vastlapäev, munadepühad jne</i>)	1. Kirjeldab tähtpäevi oma peres 2. Oskab nimetada tuntumaid rahvakalendri tähtpäevi ja nendega seotud tegevusi (<i>vastlapäev, kadri- ja mardipäev jne</i>) 3. Teab, miks tähistame emade- ja isadepäeva.	1. Teab olulisemaid rahvakalendri tähtpäevi ja nendega seotud kombeid (<i>mihkkipäev, vastlapäev, kevadpühad, jaanipäev</i>)	1. Teab eesti rahva tähtpäevi, traditsioone ning kombeid (<i>tarkusepäev, sõbrapäev, emakeelepäev jne</i>) 2. Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone 3. Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma kodus-lasteaias
Väärtuskasvatus	1. Kasutab mõisteid „Tere“, „Head aega“, „Palun“, „Täna või Aitäh“	1. Peab kinni rühmareeglitest 2. Kasutab viisakussõnu, suhtub kaaslastesse sõbralikult 3. Meelde tuletamisel tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab	1. Teab mõistete „õige“ ja „vale“ tähendust 2. Tunneb ja järgib lauakombeid 3. Teab ja järgib üldtuntud viisakusreegleid	1. Käitub üldtuntud viisakusreegleid järgides ja püüab hinnata oma käitumist	1. Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades 2. Vastutab oma tegude ja käitumise eest
Sõprus, abivalmidus	1. Mängib koos sõbraga, jagab oma mänguasja	1. Nimetab enda sõprade nimesid	1. Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi	1. Oskab sõpra lohutada ja abistada	1. Oskab kirjeldada sõbraks olemist ja sõber olla

		2. Püüab haiget saanud sõpra lohutada 3. Saab aru, kes on hea sõber	2. Oskab teistega arvestada, andeks paluda, andeks anda ning leppida	2. Suhtleb sõbralikult ja pakub abivajajale abi 3. Teeb koostööd ühise eesmärgi saavutamise nimel	2. Oskab kirjeldada ja kontrollida oma tundeid, mis tekivad tülitsedes ja leppides
Hoolivus, turvalisus, tähelepanelikkus	1. Loovutab mänguasja ja palub andeks. 2. Näitab välja oma tundeid	1. Laps suhtub sallivalt rühma kaaslastesse, tegemata vahet nahavärvi, koduse keele vms. põhjal 2. Märkab kaaslast, jagab temaga mänguasju	1. Märkab kaaslast ja oskab teistega arvestada 2. Oskab väljendada oma emotsioone (<i>rõõm, mure, kurbus</i>)	1. Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt 2. Laps sekkub nähes ebaõiglust	1. Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid erinevates olukordades 2. Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda
Suhtumine erinevustesse		1. Suhtleb teistest rahvustest lastega	1. Oskab nimetada inimeste erinevusi (<i>rassiline, keeleline</i>)	1. Teab erivajadustega inimesi ning nende vajadusi ja abivahendeid (<i>nt ratastool, prillid, kepp jm.</i>) 2. Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (<i>rassiline</i>) 3. Oskab vajadusel põhjendada oma ettepanekuid ja kuulab teiste selgitusi	1. Mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused, arvamused
TERVIS					
Tervise väärtustamine Haigused nende vältimine	1. Tunneb riietusesemeid ja nimetab neid 2. Tunneb mõisteid märg ja kuiv	1. Teab erineva ilma ja aastaaja riietust 2. Riietub otstarbekalt, paneb märjad riided meeldetuletusel kuivama 3. Teab miks peab puhkama ja magama	1. Nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud (<i>tervislik toit, uni, puhkus, kehaline liikumine</i>)	1. Omab algteadmisi tervislikest eluviisidest (<i>toitumine, hügieen, liikumine</i>) 2. Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine	1. Oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku 2. Riietub vastavalt ilmale ning aastaajale 3. Teab, mis on haigus

Hügieen	<p>1. Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu</p> <p>2. Tunneb nina pühkimise vajadust</p> <p>3. Riietub iseseisvalt</p>	<p>1. Oskab kasutada tualettpaberit</p> <p>2. Täidab meeldetuletusel hügieeninõudeid (<i>peseb käsi, nuuskab nina jne</i>)</p>	<p>1. Täidab iseseisvalt hügieeninõudeid</p> <p>2. Kasutab söögilauas salvrätti</p> <p>3. Hoiab meeldetuletusel puhta ja korras oma riided, kapi ja mängukoha</p>	<p>1. Hoiab puhta ja korras oma riided, kapi ja mängukoha</p>	<p>1. Järgib käte puhtuse hoidmist igapäevaelus</p> <p>2. Teab, kuidas õigesti kasutada taskurätti, kammi ja käterätti</p>
Hammaste tervis		<p>1. Teab miks on hammaste pesemine vajalik</p>	<p>1. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (<i>toitumine, pesemine</i>)</p>	<p>1. Teab, kui sageli pesta hambaid</p> <p>2. Teab, kui sageli tuleb külastada hambaarsti</p> <p>3. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (<i>hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti külastamine</i>)</p>	<p>1. Teab, miks tekib hambakaaries, hambaaugud</p> <p>2. Järgib hammaste hooldamise põhimõtteid igapäevaelus</p>
Tervislik toitumine	<p>1. Osutab küsimisel erinevatele toiduainetele.</p>	<p>1. Nimetab mõningaid tervislikke toiduaineid</p> <p>2. Kirjeldab toidu maitset (<i>magus, soolane jne</i>)</p> <p>3. Istub söögilauas rahulikult ja sööb iseseisvalt</p>	<p>1. Nimetab toiduainete rühmad (<i>teraviljatooted, puu- ja köögiviljad, liha-, kala-, muna, toidurasvad</i>), mida tuleks süüa igapäevaselt</p>	<p>1. Teab toitainete ülesannet ja toitumise vajalikkust</p> <p>2. Tutvub toidupüramiidiga</p>	<p>1. Teab, millised tegevused aitavad meid hoida tervena</p> <p>2. Oskab nimetada mõningaid vitamiine ja teab milleks nad on organismile vajalikud</p> <p>3. Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla tervem (<i>tervisepüramiid</i>)</p>
Inimkeha tundmine	<p>1. Tunneb oma näo ja keha osi (<i>nimetab neid</i>)</p>	<p>1. Näitab ja nimetab näo- ja kehaosi</p>	<p>1. Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust</p>	<p>1. Teab, mille poolest inimesed sarnanevad ja erinevad üksteisest</p>	<p>1. Teab nimetada inimese meeleeundeid ja milleks nad vajalikud on</p>

				2. Tutvub inimese meeleelunditega	2. Selgitab, mis on kopsude ja südame kõige olulisem ülesanne 3. Teab tüdruku ja poisi erinevusi
Ohutus Ohutu käitumine	1. Teab, miks rühmaruumis jooksta ja tõugelda ei tohi 2. Teab päästeteeninduse masinaid ja milleks nad vajalikud on	1. Nimetab rühmaruumis ja õues valitsevaid ohte 2. Käitub trepil rahulikult, ei jookse ega tõukle 3. Teab, et võõrastega ei tohi kaasa minna	1. Nimetab kohti, esemeid, mis võivad olla ohtlikud (<i>nt lahtine tuli, terariistad, kemikaalid, elekter jne</i>) 2. Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (talvel jääle minek, rattasõit kiivrita jne) 3. Teab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole 4. Teab, et võõrastega ei tohi kaasa minna 5. Teab häirekeskuse numbrit 112	1. Teab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole 2. Oskab näha ümbritsevaid ohtusid liikluses, kodus ja oskab neist hoiduda 3. Teab, mida peab rääkima, helistades numbrile 112 4. Selgitab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna	1. Teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte 2. Teab, millised on turvalise käitumise reeglid 3. Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades 4. Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/metsas 5. Kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm 6. Teab mida teha ja kuidas anda esmaabi õnnetuse korral

Looduskeskkond

Teema	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Kodukoha loodus	1. Tunneb rõõmu looduses ja õues viibimisest	1. Oskab nimetada metsa, muru, lille, puud.	1. Oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu (<i>jõgi, meri, järv</i>).	1. Nimetab oma kodukoha loodusobjekte.	1. Oskab kirjeldada kodukoha loodust.

	2. Oskab näidata muru, lille, puud		1. Tunneb lasteaia õueala ja lähiümbruse puid (<i>kask, mänd, kuusk</i>) ja mõnda lille.	2. Nimetab lasteaia õueala ja lähiümbruse puid, kirjeldab nende muutumist vastavalt aastaegadele 3. Tunneb lähiümbruse õistaimi.	2. Kirjeldab lasteaia ja lähiümbruse puid, põõsaid, õistaimi. 3. Kasutab üldmõisteid-lehtpuud, okaspuud, mets 4. Oskab kirjeldada niitu, sood, raba
Loomad	1. Oskab piltidelt nimetada tuttavat loomi ja linde (<i>koer, kass, kana, karu, rebane, jt.</i>) 2. Oskab nimetada looma kehaosi (<i>pea, saba, jalad, kõrvad, silmad</i>) 3. Oskab matkida erinevate loomade ja lindude hääliitsusi ja iseloomulikke liikumisviise.	1. Tunneb ja näitab pildilt koduloomi ja mõningaid metsloomi.	1. Oskab nimetada tuttavaid loomi ja kirjeldada nende välimust ning öelda kus nad elavad.	1. Tunneb ja kirjeldab kohalikke kodu- ja metsloomi ning linde; nende käitumist ja eluviisi. 2. Oskab nimetada mõningaid kalu ja kahepaikseid. 3. Tunneb ja kirjeldab mõningaid võõramaa loomi ja linde; teab nende käitumist ja eluviisi.	1. Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja –viisiga loomi ning linde; kirjeldab nende välimust. 2. Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (<i>rändlinnud, talveuni, poegade toitmise</i>). 3. Oskab kasutada üldmõisteid koduloomad-metsloomad
Putukad	1. Tunneb ära putuka: lepatriinu, sipelgas	1. Oskab nimetada tuttavaid putukaid (<i>lepatriinu, sipelgas, mesilane jt.</i>)	1. Teab putukate elupaiku; mesilane ja mesitaru; sipelgas ja sipelgapesa jne.	1. Oskab nimetada tuntumaid putukaid. 2. Teab tuntumate putukate elupaiku. 3. Oskab kirjeldada tuntumate putukate välimust ja eluviisi.	1. Teab, miks on putukad vajalikud ja millist kahju nad võivad teha
Taimed, seemed	1. Tunneb mõningaid puu-, juur- ja aedvilju 2. Oskab nimetada 1-2 liiki	1. Nimetab mõningaid taimi (<i>puid, lilli, vilju</i>) 2. Oskab nimetada seeni ning	1. Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju.	1. Tunneb levinumaid kohalikke taimi (puid, põõsaid, lilli, söögitaimi).	1. Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (<i>marjad, seemed, puud, põõsad</i>).

	puid (<i>kask, kuusk</i>) 4. Oskab nimetada osutamise korras tuttavaid lilli (<i>mänguväljakul, peenral</i>)	nimetab erinevaid kasvukohti (<i>aed, mets</i>).	2. Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid. 3. Nimetab 3-4 toataime, oskab kirjeldada nende erinevusi välimuses	2. Teab taimede arengut. 3. Teab taimede erinevaid kasvukohti. 4. Oskab nimetada tuntumaid söögiseeni ja mürgiseid seeni.	2. Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks. 3. Teab seene ehitust. 4. Nimetab erinevaid toataimi
Öö-päev	1. Oskab küsimise korral iseloomustada ööd (pime) ja päeva (<i>valge</i>)	1. Teab mõisteid hommik ja õhtu.	1. Eristab ja nimetab päeva ja ööd (<i>päeva ja öö vaheldumise iseloomustamine</i>). 2. Teab päeva erinevaid osasid	1. Mõistab öö ja päeva vaheldumise seaduspärasusi. 2. Teab ajamõisteid (<i>aasta-aeg, aasta, kuu, nädal, päev</i>).	1. Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.
Aastaajad	1. Oskab nimetada talvele ja suvele iseloomulikke nähtusi (<i>talvel on külm, sajab lund; suvel paistab päike, on soe</i>)	1. Oskab nimetada kõiki aasta-aegu. 2. Oskab aastaaja kohta öelda mõne iseloomuliku tunnuse. 3. Märkab ilmastiku muutusi.	1. Oskab nimetada kõiki aasta-aegasid ja neid iseloomustada.	1. Eristab aasta-aegasid ja teab nende õiget järjekorda. 2. Teab aasta-aegadele iseloomulikke töid ja tegevusi. 3. Oskab jälgida aastaringi looduses (taimed, loomad, linnud).	1. Oskab nimetada loomade ja lindude iseloomulikke tegevusi erinevatel aasta-aegadel (<i>pesa ehitamine, poegade toitmine, talveuni, lõunasse rändamine jne</i>).
Ilmastik	1. Oskab märgata erinevaid ilmastiku nähtusi ja loodust (<i>sajab vihma, lumi, paistab päike, tuul puhub, lind laulab</i>)	1. Nimetab erinevaid ilmastiku nähtusi.	1. Nimetab ilmastiku nähtusi ja kirjeldab neid.	1. Teab ilmastikunähtuste seost aasta-aegadega.	1. Teab ilmastiku nähtuste mõju loodusele ja inimesele.
Inimese mõju loodusele, Bioloogiline mitmekesisus	1. Mõistab, et lilli ei tohi niisama noppida ja puuks murda.	1. Mõistab, et lilli nopitakse vaasi panemiseks. 2. Teab, miks puud ja mets on meile vajalikud	1. Mõistab, et on vaja istutada puid ja teisi taimi. 2. Teab kuidas saab inimene talvel loomi abistada. 3. Mõistab, et on vaja kokku hoida joogivett (hamba- ja	1. Mõistab hooliva ja säästliku käitumise vajalikkust. 2. Teab, mida tema saab oma igapäevase tegevusega keskkonnale head teha.	1. Suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ja käitub seda säästvalt. 2. Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema kodu ümbruse loodusele.

			kätepesu). 4. Oskab hoida puhtust enda ümber kodus ja looduses.	3. Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutab tuled toast lahkudes jne).	3. Soovib osaleda looduse korrastamises. 4. Selgitab valguse, temperatuuri, vee, õhu ning toitainete tähtsust taimedele, loomadele, inimestele.
--	--	--	--	--	--

Tehiskeskkond					
Teema	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6aastased	6-7 aastased
Ehitised	1. Tunneb ära oma kodumaja ja lasteaia	1. Tunneb ära oma lasteaia, kodukoha koolimaja, kaupluse.	1. Kirjeldab kodumaja; maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus. 2. Kirjeldab lasteaia ruume ning õueala ning seal kasutatavaid vahendeid.	1. Teab ehitisi, mis ümbritsevad tema igapäevast keskkonda. 2. Teab olulisemaid teenindusasutusi ja nende vajalikkust (<i>kauplus, juuksur, polikliinik, pank, apteek, kinksepatöökoda, kaubanduskeskus jpm</i>). 3. Võrdleb eramaja ja korrusmaja.	1. Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet. 2. Oskab nimetada maja ehituseks vajalikke materjale (<i>kivi, puit jm</i>). 3. Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (<i>mõis, kirik, veski jm</i>)
Kodutehnika, Mööbel, Digivahendid	1. Oskab nimetada mõnda mööblieset. 2. Teab kodutehnikat ja milleks seda kasutatakse (<i>pliit, külmutuskapp, televiisor, tolmuimeja jm</i>)	1. Nimetab mööbliesemeid. 2. Oskab nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid 3. Oskab nimetada videos nähtavaid tegelasi-tegevusi	1. Kirjeldab mööblit ja kodumasinaid, elektroonikat ja teab nende otstarvet. 2. Kasutab IKT vahendeid heaperemehelikult	1. Teab erinevaid kodumasinaid, otstarvet ja oskab mõningaid neid ise ohutult kasutada. 2. Teab erinevaid materjale. 3. Võrdleb multifilmi/filmi ja	1. Kirjeldab kodumasinaid ja elektroonikat, teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte (<i>kirjeldused on täpsemad, võivad lisanduda ka näiteks põllutöömasinad</i>). 2. Teab teabevahendeid

	3. Jälgib lühikest videot, vaatleb õpetajaga koos arvutist pilte			päris loomi/inimesi 4. Oskab integreerida digitehnilisi vahendeid õppetöös	(<i>raadio, teler, arvuti</i>) ja mõõtvahendeid (<i>kaal, termomeeter</i>) ja kuidas neid kasutatakse. 3.Kujuneb oskus väljendada end meediavahendite abil 4. Oskab integreerida digitehnilisi vahendeid õppetöös
Jäätmed	1. Mõistab, et prahti ei tohi maha visata vaid prügikasti	1. Leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta.	1. Kirjeldab kuidas prügi sorditakse (<i>paber, olme, toidujäätmed</i>).	1. Teab võimalusi asjade säästlikust kasutamisest. 2. Teab prügi sorteerimise vajalikkusest ja taaskasutamise võimalustest.	1. Teab miks on vaja prügi sorteerida (<i>paber, plast, patareid</i>). 2. Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi. 3. Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine).
LIIKLUS					
Liiklusvahendid	1. Tunneb liiklusvahendeid- <i>autot, rongi, bussi, lennukit, laeva.</i>	1. Oskab nimetada erinevaid liiklusvahendeid 2. Tunneb ära sõidu- ja veoauto, trolli, trammi, paadi, helikopteri, mootorratta pildilt ja õues.	1. Teab liiklusvahendite erinevusi ja eriotstarbeliste sõidukite tähtsuts ja ülesandeid. 2. Oskab ühissõidukis käituda (<i>valideerida piletit, väljumiseks vajutada nuppu</i>).	1. Tunneb traktorit, teerulli, kombaini. 2. Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja nende otstarvet. 3. Teab kuidas käituda ühissõidukisse sisenedes ja väljudes.	1. Oskab nimetada ja kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalike sõidukeid (<i>prügiauto, kraana, operatiivsõidukid jm</i>). 2. Oskab nimetada erinevaid transpordivahendeid
Valgusfoor	1. Teab milleks on sõidutee	1. Teab liiklusreeglite vajalikkust.	1. Teab valgufoori tulede süttimise järjekorda ning nende	1. Tunneb jalakäijatele olulisi liiklusmärke.	1. Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda.

Tänava ületamine	2. Teab, et inimesed kõnnivad kõnniteel 3. Teab valgusfoori tulede värve	2. Teab ülekäigurada, valgusfoori ja fooritulede tähendust. 3. Teab liiklusmärkide vajalikkust (<i>aitavad ohutult liigelda</i>). 4. Liikleb tänaval koos täiskasvanuga, tänaval ei jookse ega mängi.	tähendust. 2. Teab kuidas sõiduteed ületada jalgsi ja jalgrattaga. 3. Tunneb ära ülekäiguraja ja ühistranspordi peatuse märgid	2. Teab, kuidas ületada sõiduteed reguleeritud ja reguleerimata ülekäigukohas.	2. Teab kuidas ületada ristmikku. 3. Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal. 4. teab kuidas liigelda, kui puudub kõnnitee
Ohutus liikluses Turvavarustus Jalakäija Ohutu liiklemine	1. Teab põhireegleid tänaval jalakäijana ja transpordiga liigeldes	1. Teab, et jalgrattaga sõites tuleb kanda kiivrit. 2. Teab helkuri kasutamise vajalikkust.	1. Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda. 2. Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes.	1. Teab liikluseeskirja vajalikkust. 2. Teab, kus ja kuidas võib jalgrattaga sõita. 3. Teab turvavahendite vajalikkust (<i>turvavöö, turvatool</i>).	1. Teab, kuhu kinnitada helkurribad, helkur 2. Teab rulluisude ja rulaga sõitmise nõudeid (<i>kiiver, põlve- ja küünarnukikaitsmed</i>)

KEEL JA KÕNE

Eesmärgid:

Laps...

1. tuleb toime igapäevases suhtluses;
2. kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
3. tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Sisu:

1. keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
2. suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
3. lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Õppe –ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldus:

1. lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
2. peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis-ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda, laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
3. suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi ning lugemis –ja kirjutamisvalmiduse kujunemist
4. õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) seostatult mängude ja igapäevatoimingutega;
5. mitmekesisistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt. (nt nimekirjade koostamine, joonistusele pealkirja kirjutamine, kaardi või kirja kirjutamine koos täiskasvanu abiga)

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Suhtlemine	<p>1. Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal</p> <p>2. Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut</p> <p>3. Kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega</p> <p>4. Vastab täiskasvanu küsimustele ja korraldustele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, hääletsuse või 1-2 sõnalise ütlusega.</p> <p>5. Kordab järele 1-2 realist luuletust</p>	<p>1. Loeb peast või kordab 2-4 realist luuletust</p> <p>2. Osaleb dialoogis. Esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausega</p> <p>3. Kasutab erinevaid intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist</p> <p>4. kommenteerib enda ja /või kaaslase tegevust 1-2 lausungiga</p> <p>5. Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega</p>	<p>1. Oskab rääkida 2-4 sõnaliste lausetega</p> <p>2. Loeb peast või kordab 4-6 realist luuletust</p> <p>3. Oskab vastata kirjanduspalaga seotud küsimustele ühe lausega</p> <p>4. Oskab rääkida mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemuses 2-3 lausega</p> <p>5. Kommenteerib enda ja kaaslase tegevust</p> <p>6. Oskab iseloomustada lihtsate väljendite abil asjade, nähtuste välimust, suurust ja otstarvet</p> <p>7. Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi</p> <p>8. Oskab osa võtta pikemast vestlusest, kuulata kaaslase kõnet</p>	<p>1. Oskab vastata kirjanduspala, luuletuse või muinasjutuga seoses olevatele küsimustele mitmest sõnast koosneva lausega</p> <p>2. Teab peast mõningaid vanasõnu, mõistatusi, liisusalme</p> <p>3. Jutustab pildiseeria järgi(4-5 pilti), öeldes iga pildi kohta lause</p> <p>4. Räägib 3-5 lausega mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest</p> <p>5. Oskab nimetada teiste rahvaste muinasjutte.</p> <p>6. Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemustega</p> <p>7. Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust</p>	<p>1. Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta</p> <p>2. Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist</p> <p>3. Avaldab arvamust nähtu, kuuldu, loetu põhjal</p> <p>4. Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teema muutustega</p> <p>5. Mõistatab, koostab ja arvab ära mõistatusi</p> <p>6. Teab mõningaid vanasõnu</p> <p>7. Suunab kõnega kaaslase tegevust ja annab sellele hinnanguid</p> <p>8. Oskab selgitada sündmuste vahelisi seoseid</p> <p>9. Järjestada tuttava pildiseeria ning koostab selle põhjal jutukese</p> <p>10. Oskab nimetada teiste rahvaste loominut.</p>

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Grammatika	<p>1. Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid (<i>nt. Miku õue p.o Mikk tahab õue minna</i>)</p> <p>2. Kasutab üksikuid käände- ja pöördeforme juhuslikult mõne sõna puhul</p>	<p>1. Kasutab kõnes õigesti enamikku käändeforme</p> <p>2. Kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5 sõnalisi lihtlauseid</p> <p>3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna <i>ma-</i> ja <i>da-</i> tegevusnime (<i>nt hakkame mängima, ei taha mängida</i>)</p>	<p>1. Kasutab õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (<i>nt sõitsid, laulsid</i>)</p> <p>2. Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid</p>	<p>1. Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (<i>nt. loetakse, pesti</i>)</p> <p>2. Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (<i>suur-suurem-kõige suurem</i>)</p> <p>3. Kasutab tingivat kõneviisi (<i>mängisin, mängiksin</i>)</p>	<p>1. Oskab kasutada kõnes kõiki käändeforme ainsuses ja mitmuses</p> <p>2. Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust, tingimust, eesmärki</p> <p>3. Kasutab kõnes laadivahelduslikke sõnu</p> <p>Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes ning osutab neile</p>

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Sõnavara	<p>1. Kasutab nimi- ja tegusõnu, ase- ja määrsõnu (<i>nt. siia, seal, nii</i>)</p> <p>2. Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (<i>umbes 50</i>) tuttavas situatsioonis</p> <p>3. Mõistab sõnu ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras</p>	<p>1. Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi.</p> <p>2. Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi.</p> <p>3. Kasutab kõnes üldnimetus (<i>nt. lapsed, riided</i>)</p>	<p>1. Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (<i>autotee, kelgumägi</i>) ja tuletisi (<i>triibuline</i>)</p> <p>2. Kasutab kõnes mõningaid antonüüme (<i>paks-peenike</i>)</p> <p>3. Kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetus (<i>kuusk, mänd-puud</i>)</p>	<p>1. Oskab kasutada kõnes tuttavaid üldmõisteid</p> <p>2. Oskab leida ja kasutada mõningaid sünonüüme ja antonüüme</p> <p>3. Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (<i>nt. joonistaja, joonistus, jooneline</i>)</p>	<p>1. Oskab kõnes kasutada vastandsõnu ja samatähenduslikke sõnu</p> <p>2. Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (<i>nt. veereb-veeretab</i>)</p> <p>3. Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (<i>nt. sõidukid, elusolendid, kehaosad, tähtpäevad</i>)</p>

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Hääldamine	<p>1. Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna.</p>	<p>1. Hääldab õigesti enamikku häälikuid</p>	<p>1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3 silbilisi sõnu</p>	<p>1. Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid</p>	<p>1. Hääldab õigesti võõrhäälikuid tuttavates</p>

	2. Hääldeb sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt: <i>a, e, i, o, u, p, m, t, l</i> .	2. Kasutab kõnes tuttavaid 1-2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris	õiges vältes ja silbistruktuuris. 2. Hääldeb sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt. <i>-nt, -lt, mp jne</i>).	2. Hääldeb õigesti 3-4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu 3. Hääldeb õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2 silbilistes tuttava tähendusega sõnades 4. Hääldeb õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt. <i>taburet, banaan, diivan</i>)	sõnades 2. Kuuleb ja nimetab kõiki häälikuid sõnas õiges järjekorras
--	---	--	---	--	---

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Lugemine kirjutamine	<p>1. Osutab pildile või üksiku sõna ütlemisel pildi kohta.</p> <p>2. Teab, kuhu pannakse raamatud</p> <p>3. Oskab vaadata raamatut lehekülgede kaupa</p>	<p>1. Oskab peast öelda 1-2 realist luuletust</p> <p>2. Oskab raamatut korralikult asetada oma kohale</p> <p>3. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste.</p> <p>4. Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (<i>nt kass-tass, pall-sall</i>), osutades pildile või objektile</p>	<p>1. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti.</p> <p>2. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.</p> <p>3. Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas</p>	<p>1. Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades.</p> <p>2. Oskab kirjutada oma nime trükitähtedega</p> <p>3. Kuulab ettelugemist olles sealjuures aktiivne.</p> <p>4. Määrab hääliku asukoha häälikuühendita sõnas (<i>alguses, keskel, lõpus</i>)</p>	<p>1. Nimetab ja kirjutab enamikku tähti</p> <p>2. Veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi</p> <p>3. Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (<i>nt. kool-koll, tibu-tippu</i>)</p> <p>4. Häälib õigesti 1-2 silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu</p> <p>4. Teab lause lõpumärke ja nende tähendust</p> <p>5. Jagab kuulnud lause sõnadeks, kasutades sõnade</p>

					arvu märkimiseks abivahendeid
--	--	--	--	--	-------------------------------

MATEMAATIKA

Eesmärgid:

Laps...

1. rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
2. järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal;
3. tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma igapäevategevusi;
4. mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
5. mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
6. tunneb ja kirjeldada geomeetrilisi kujundeid;
7. näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Sisu:

1. hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
2. suurused ja mõõtmine;
3. geomeetrilised kujundid.

Õppe –ja kasvatustöö kavandamine ja korraldus:

1. innustatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemetes erinevusi ja sarnasusi ning oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
2. harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ning kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
3. seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, ergutades sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis -, nägemis -, haistmis – ja kompimisaistingut
4. suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
5. toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist erinevates objektides sarnaste ja erinevate tunnuste ning omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu
6. innustatakse last robotika abil programmeerima, arvutama, sorteerima, juhise järgi seadmeid kokku panema, orienteeruma ruumis või seadmete ehitamise alal, kiiruse ja kauguse mõõtmine, erinevate teekondade mõõtmine.

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Hulkade moodustamine võrdlemine	<p>1. Suudab leida geomeetrilisele kujundile vastava kujundi</p> <p>2. Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse järgi hulgaks (<i>värvus, kuju, suurus</i>)</p> <p>3. Võrdleb ja eristab ringi ja ruutu</p>	<p>1. Rühmitab geomeetrilisi kujundeid värvuse ja suuruse järgi</p> <p>2. Moodustab hulki ühiste tunnuste järgi</p> <p>3. Leiab mittekuuluva eseme hulgast</p> <p>4. Võrdleb esemete hulki väljenditega <i>rohkem</i> või <i>vähem</i></p>	<p>1. Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida <i>on rohkem kui, vähem kui</i></p> <p>2. Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (<i>poisid, tüdrukud</i>)</p> <p>3. Võrdsustab hulki äravõtmise ja juurdepanemise teel</p>	<p>1. Võrdleb esemeid suurustunnuste järgi, järjestab esemeid kasvavas ja kahanevas järjekorras</p> <p>2. Võrdsustab hulki äravõtmise (<i>lahutab</i>) ja juurdepanemise (<i>liitmise</i>) teel</p> <p>3. Lahendab matemaatilisi jutukesti antud hulga järgi</p>	<p>1. Koostab ja lahendab matemaatilisi jutukesti antud kahe hulga järgi</p> <p>2. Teab mõisteid viimane ja eelviimane</p> <p>3. Paneb kokku kahe hulga esemeid ja liidab</p> <p>4. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab</p>

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Loendamine arvud arvutamine	<p>1. Loendab asju kolme piires</p> <p>2. Leiab erinevate esemete hulgast <i>üks</i> ja <i>palju</i></p> <p>3. Vastab küsimusele <i>mitu on?</i></p>	<p>1. Loendab esemeid viie piires, vastab küsimusele <i>mitu on?</i></p> <p>2. Paaride moodustamine (üks üheseesse vastavusse seadmise) saab teada, et</p>	<p>1. Loendab esemeid kümne piires, vastab küsimusele <i>mitu on?</i></p> <p>2. Tunneb numbreid ja järgarve kümne piires</p> <p>3. Saab aru mõistest <i>paar</i>,</p>	<p>1. Loendab 12 piires, teab arvude rida 12-ni</p> <p>2. Oskab nimetada arvule eelnevat/järgnevat arvu</p> <p>3. Tunneb numbrimärke</p>	<p>1. Mõtestab arvude rida 12-ni</p> <p>2. Tunneb numbreid ja järgarve 12 piires</p> <p>3. Liidab ja lahutab 5 piires ja kasutab vastavaid sümboleid</p>

		esemeid on võrreldavates hulkades <i>sama palju, ühepalju ehk võrdselt</i>	moodustab paare 5. Leiab arvukaardilt õige numbr	4. Võrdleb arve (<i>on suurem kui, on väiksem kui</i>) (+, -, =)	4. Kirjutab numbreid 1-12
--	--	--	---	---	---------------------------

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Suurused mõõtmine	1. Näeb ja leiab esemetes erinevusi (<i>suur-väike</i>)	1. Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (<i>suurem-väiksem</i>), pikkuse (<i>pikem-lühem</i>), laiuse (<i>laiem-kitsam</i>) järgi ning kasutab mõisteid.	1. Järjestab esemeid <i>kõrguse</i> järgi (<i>kõrgem-madalam</i>) 2. Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi 3. Teab ja kasutab mõisteid <i>kõige suurem, kõige väiksem</i> 4. Teab mõistet „raha“	1. Järjestab kuni 5 eset suurusetunnuse järgi 2. Kasutab mõistet- <i>väike, ühesuurune; pikk, lühike, ühepikkune; kõrge, madal, ühekõrgune; rohkem, vähem, võrdselt</i> 3. Leiab vaadeldavast objektist silma järgi <i>suurema-väiksema-sama suuruse</i> ning kontrollib objekte kõrvutades 4. Teab kasutuses olevaid rahaühikuid 5. Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga 6. Järjestab raskuse ja paksuse järgi	1. Teab kasutuses olevaid rahaühikuid (<i>1, 2, 5, 10 EUR-i; 5, 10 senti</i>) 6. Mõõdab kokkulepitud mõõtühikuga vahemaad ja mahtu 7. Teab pikkusmõõte <i>cm, m, km</i> 8. Teab massimõõtu: <i>gramm, kilogramm</i> 9. Teab mahumõõtu <i>liiter</i> 10. Mõõdab pikkust, raskust, vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga, väljendab mõõtmistulemusi arvu abil

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Geomeetrilised kujundid	<p>1. Teab kujundeid: ring, ruut,</p> <p>2. Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel</p>	<p>1. Eristab kolmnurka, nelinurka, ringi</p> <p>2. Leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt</p> <p>3. Eristab kompimise teel nelinurka, kolmnurka ja ringi</p>	<p>1. Oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leiab sarnaseid kujundeid ümbritsevast</p> <p>3. Leiab ümbritsevast keskkonnast geomeetrilisi kujundeid (ring, kolmnurk, ruut ja ristkülik)</p> <p>4. Moodustab geomeetrilistest kujunditest mustreid</p>	<p>1. Koostab mustreid, laob pilte kujunditest</p> <p>2. Kasutab mõisteid serv ja nurk</p> <p>3. Tunneb geomeetrilisi vorme kera ja kuup</p>	<p>1. Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik, kolmnurk)</p>

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Orienteerumine ajas, ruumis, paberil	<p>1. Teeb vahet <i>ööl ja päeval</i></p> <p>2. Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub <i>üleval-all, kõrval, ees-taga</i></p>	<p>1. Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid</p> <p>2. Tutvub ajamõistetega: <i>sügis, talv, kevad, suvi</i></p> <p>3. Eristab <i>hommikut- õhtut</i></p> <p>4. Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: <i>ees-taga, üleval- all</i></p>	<p>1. Määrab <i>vasakut ja paremat</i> poolt</p> <p>2. Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes</p> <p>3. Kasutab mõisteid <i>eile, täna, homme</i></p> <p>4. Teab ööpäeva osi: <i>hommik, lõuna, õhtu, öö</i></p>	<p>1. Orienteerub ruumis vastavalt juhendamisele</p> <p>2. Teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi</p> <p>3. Eristab mõisteid <i>kiiresti-aeglaselt, varsti, hiljem, kohe</i></p> <p>4. Määrab eseme asukohta teise eseme suhtes: <i>peal –</i></p>	<p>1. Orienteerub tasapinnal kasutades erinevaid digivahendeid (Blue-Bot, Osobot, Bee-Bot)</p> <p>2. Teab õiges järjekorras kuude nimetusi ja enda sünnipäeva</p> <p>3. Tunneb kellaega, <i>täis - ja pooltundides</i>, kasutab kellaega päevakava koostamisel</p>

			5. Kasutad orienteerumisel digivahendeid (Bee-Bot)	<i>all; keskel, äärel, vasakul- paremal</i> 5. Orienteerub tasapinnal kasutades erinevaid digivahendeid (Blue-Bot, Osobot, Bee-Bot)	4. Teab ajaühikuid <i>aasta, kuu, nädal, päev, sekund, minut</i> 5. Kasutab kõnes õigesti sõnu <i>enne, praegu, hiljem-varem, noorem-vanem</i>
--	--	--	--	--	---

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Konstrueerimine	1. Oskab kasutada erinevaid ehitusdetalle ehitamisel (LEGO DUPLO)	1. Oskab konstrueerida kindlaid objekte (maja, tee, rong, auto) (LEGO DUPLO)	1. Oskab kasutada omaloodud ehitist mängus. 2. 1. Suudab juhise järgi seadmeid kokku panna (Lego LearnToLearn,	1. Suudab juhise järgi lihtsamaid seadmeid kokku panna (Lego Education LearnToLearn ,Lihtsad masinad)	1. Suudab iseseisvalt programmeerida programme ja seadmeid kokku panna (Lego WeDo 2.0; Osobot; Blue-Bot; Bee- Bot; tahvel arvuti)

KUNST

Eesmärgid:

Laps...

1. tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
2. kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
3. vaatab, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
4. kasutab õpitud voolimis-, joonistamis-ning maalimisvahendeid ja –võtteid;
5. kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
6. vaatab kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Sisu:

1. kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul,
2. kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
3. tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
4. kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

Õppe –ja kasvatustöö kavandamine ja korraldus:

1. antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
2. suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlusel tehtud tähelepanekuid;
3. kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
4. arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
5. julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus –ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
6. viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevusi teiste valdkondade õppe – ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
7. suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödese tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Kujutamine ja väljendamine	<p>1. Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest</p> <p>2. Suunamisel annab kritseldusele tuttavate inimeste, esemete nähtuste nimed</p> <p>3. Abistab täiskasvanut erinevate liivast, lumest jne. vormide moodustamisel</p>	<p>1. Osaleb aktiivselt kunstitegevuses</p> <p>2. Läheb üle kritseldamiselt lihtsamate esemete ja objektide kujutamisele.</p> <p>3. Valib värve oma tunnetest ja soovidest lähtuvalt.</p> <p>4. Tunneb rõõmu erinevate vormide loomisel (savist, liivast, lumest).</p>	<p>1. Kujutab natuurist inspireeritud objekte jne. isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks.</p> <p>2. Kujutab oma piltides nii tuttavaid asju, kogetud sündmusi kui ka fantaasiat.</p> <p>3. Valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid</p>	<p>1. Kujutab natuurist inspireeritud objekte lisades iseloomulikke detaile, meeoleolusid ja nähtusi, arvestades vormi ning värvi kasutades tervet paberipinda.</p> <p>2. Väljendab ennast oma tajudele ja kogemustele tuginedes</p> <p>3. Suudab olla oma tegemistes sihivõimsem ja püsivam</p>	<p>1. Kujutab inimest oluliste kehaosadega, külgsuunas ja liikumises.</p> <p>2. Kujutab sõidukeid eest ja tagantvaates.</p> <p>3. Kujutab maastikku vastavalt aastaajale, ilmale, ööpäevaosadele</p> <p>4. Kujutab esemeid osaliselt varjatult teiste esemete poolt</p> <p>5. Kujutab kaugemal ja lähemal asuvaid esemeid erineval kõrgusel ja erinevas suuruses</p> <p>6. Kujutab pildi järgi teatud muudatustega (<i>Näiteks muudab aastaaega</i>).</p>
Värvid	<p>1. Leiab ümbritsevast põhivärvid: kollase, punase, sinise</p> <p>2. Teab lisaks rohelist, musta, valget</p>	<p>1. Oskab nimetada valget, musta, pruuni, roosat.</p>	<p>1. Kasutab põhivärvidele lisaks heledamaid ja tumedamaid värvitoone</p>	<p>1. Oskab muuta värvide toone erinevate värvide segamise teel.</p>	<p>1. Teab erinevaid värvide toone (<i>sinakas rohelist, telliskivipunased, beeži, samblarohelist, sinepikollast, sirelilillat</i>).</p> <p>2. Oskab põhivärvidest saada segavärve</p>

Kujundamine	1. Oskab juhendamisel kaunistada täppide, erinevate templete ja joontega tasapinnalisi esemeid	1. Kaunistab iseseisvalt ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (<i>täppidega, joontega, erinevate kujunditega</i>).	1. Koostab elementidest lihtsa kordusskeemiga mustririba eseme ääri kaunistamiseks 2. Kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega 3. Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šablooni või templi abil selle omavalitud kohale esemel	1. Tajub mustri rütmi, kujundite ja figuride kaunistamisel 2. Kujutab erinevaid rütmilisi mustreid kaunistades ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid. 3. Võtab osa tähtpäevadega ja pidudega seotud ruumide kaunistamisest	1. Kaunistab kolmnurga ja riskülükujulist paberit. 2. Jätkab keerulisemat mustri rütmi (<i>erinevad jooned, ringid, täpid, kaared, poolringid, rõngad jne.</i>) 3. Kujutab Eesti rahvuslikku geomeetrilist ja taimemotiividest koosnevaid ornamente 4. Kujutab ruudulisest ja joonelisest paberist väljalõigatud kujundeid kirjaelementidega (<i>värvipliatsitega</i>).
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist	1. Vaatleb pilte, näidistoid, raamatu illustratsioone; osutab enda jaoks tähtsatele objektidele, nähtustele ning nimetab neid (auto, koer, päike)	1. Vaatleb ja tunneb huvi teiste kunstitööde vastu 2. Soovib jutu kuulamisel näha raamatu illustratsioone	1. Suunavate küsimuste abil analüüsib ja annab tööle hinnangu ning avaldab oma arvamust 2. Külatab lasteaias väljapandud laste tööde näitust. 3. Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödesse 4. Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödest	1. Vaatleb omal algatusel raamatuillustratsioone ja kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab oma arvamust 2. Räägib mida ta on oma töödes kujutanud, ning nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud	1. Vaatleb erinevaid kunstiteoseid 2. Koostab teose kohta jutu (<i>mis juhtus enne, mis juhtus pärast</i>). 3. Kasutab raamatu illustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid (<i>sh skulptuure</i>) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi

			kujutanud		
--	--	--	-----------	--	--

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Joonistamine ja maalimine	<p>1. Oskab hoida käes rasvakriite, pliiatsit, pintsli</p> <p>2. Julgeb kasutada erinevaid töövahendeid</p> <p>3. Tunneb huvi kunstitegevuse vastu</p> <p>4. Oskab teha värviga käe - templi- ja pintslijäljendeid</p> <p>5. Oskab tõmmata paberile vertikaal-, horisontaaljooni ja püüab järele joonistada ringi</p> <p>6. Oskab pintsli loputada</p>	<p>1. Oskab tõmmata jooni erisuundades, pideva katkemata liigutusega</p> <p>2. Oskab vajutada pintslijälgi pintsli küljega</p> <p>3. Oskab joonistada ümmargusi kinnisvorme</p> <p>4. Oskab maalida kandilisi kinnisvorme</p> <p>5. Oskab maalida lühemaid sirg- ja kaldjooni</p> <p>6. Oskab kujutada tuttavatest joontest ja vormidest koosnevaid esemeid</p> <p>7. Oskab pintsli ja pliiatsit õigesti käsitleda</p> <p>8. Oskab kujutada loomafiguuri, andes edasi</p>	<p>1. Kasutada põhivärvidele lisaks roosat, halli, tumepunast, hele- ja tume sinist</p> <p>2. Tõmmata sirgeid ja kaarjaid jooni mitmes suunas</p> <p>3. Kujutada ovaalseid, kandilisi ja ümarvorme</p> <p>4. Töös kasutada kahte erineva jämedusega pintsli vastavalt vajadusele</p> <p>5. Edasi anda tegelase isikupära värvi ja vormi abil</p> <p>6. Koostada mustrit ja paigutada suletud pinnale- tarbeesemele</p> <p>7. Puhuda kõrrega värvi paberil laiali</p>	<p>1. Kujutada inimest ees-, külj- ja tagantvaates.</p> <p>2. Kujutada inimest</p> <p>3. Kujutada linde ja loomi erinevates asendites</p> <p>4. Segada värve vajaliku värvitooni saamiseks</p> <p>5. Muuta tõmmatava joone laiust-pintsliotsaga, minnes üle pintsli küljele</p> <p>6. Kujundada mustrit. Sümmeetria- motiivide kordumine. Lihtsamad kompositsioonilised võtted</p> <p>7. Kujutada süžeelises töös liiklusvahendeid</p> <p>8. Kasutada erinevaid tehnikaid</p>	<p>1. Ühtlaselt pindu värvida, muutes pliiatsi või pintsli suunda olenevalt kujutise vormist</p> <p>2. Reguleerida käesurvet pliiatsile värvitooni vajaliku intensiivsuse saavutamiseks</p> <p>3. Kasutada vajalikke ja sobivaid värvitoone</p> <p>4. Kujutada esemeid näidise, mälu, natuuri, sõnalise kirjelduse järgi ja fantaasia põhjal</p> <p>5. Edasi anda inimese erinevaid kehaasendeid ja liigutusi</p> <p>6. Kujutada erinevaid sündmusi ja tegevusi</p> <p>7. Kasutada erinevaid joonistusvahendeid ja tehnikat</p>

		peamisi kehaosi 9. Oskab kujutada naturile sarnaseid-lähedasi esemeid, asju, inimesi (nt. peajalgseid) 10. Oskab kasutada lihtsamaid tehnikaid (lehetrükk, žvammitrükk, kuulitrükk) 11. Oskab kujutada inimese nägu	8. Linde ja loomi kujutada 9. Liiklusvahendit joonistada 10. Tüdrukku ja poisi erinevusi edasi anda pildil nende välimuse ja riiete järgi.	9. Kasutada töös lillat ja oranži	8. Esemetevahelist proportsiooni kujutada 9. Koostada tuttavatest elementidest mitmesuguseid kombinatsioone ja motiive 10. Töötada grupis. Kollektiivne töö 11. Analüüsida tööd-töid
--	--	--	--	-----------------------------------	---

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Voolimine	1. Tunneb huvi voolimise vastu 2. Püüab voolida piklikku ja ümarat vormi aluse peal 3. Püüab vajutada käsitööpulgaga täpimustrit 4. Tükeldab voolimismaterjali	1. Plastiliini või savi rullida laual või käte vahel 2. Veeretada plastiliini keraks laual või peopesade vahel 3. Kerakujulise kujundi peopesade vahel kettaks vajutada 4. Kette servade üleskeeramiseks kausikeseks vormida 5. Kahest kuni kolmest	1. Lihtsamaid esemeid voolida ja nende iseloomulike omadusi edasi anda 2. Pöidlaga süvendit vajutada kerasse või silindrisse 3. Rullida silindrikujulist plastiliini peopesade või sõrmede vahel peenemaks 4. Nimetissõrme ja pöidlaotsaga kujundi osa pigistada	1. Siluda ühenduskohti ja kogu pinda ning seda viimistlema 2. Voolida linde ja loomi tervest savi või plastiliini tükist 3. Edasi anda nende vormi ja iseloomulikke tunnuseid 4. Voolingu pinda kaunistada 5. Iseseisvalt jagada savi või plastiliini vajalikeks osadeks	1. Natuuri järgi voolida 2. Tegevusi voolida 3. Esemeid ühest tükist voolida 4. Kasutada erinevaid voolimismaterjale 5. Kaunistada reljeefse muustriga ruumilisi esemeid

		<p>ühesuguse kujuga tuttavast vormist lihtsamaid esemeid voolida</p> <p>6. Liita osad kokku vajutamise teel</p> <p>7. Keerata pikliku kujundi rõngasse ja ühendada otsad</p>	<p>5. Kujutada lihtsamaid 2-4 osalisi esemeid liitmise teel</p> <p>6. Algselt kujutada linde ja loomi üksikute osade liitmise teel</p> <p>7. Inimfiguuri kujutada detailide liitmise teel</p> <p>8. Põhivormi küljest venitada välja väiksemaid osi ja detaile</p> <p>9. Voolida esemete gruppe</p>	<p>6. Voolida inimest erinevates asendites</p> <p>7. Esemeid voolida-vormide teisendamine</p> <p>8. Reljeefset pilti plaadile teha</p> <p>9. Õõnesvorme voolida</p>	
--	--	--	---	---	--

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Kleepetöö ja meisterdamine	<p>1. Julgeb kasutada liimi</p> <p>2. Oskab laduda lihtsamaid detaile liimisele pinnale (kassile silmad, seenele täpid jm)</p>	<p>1. Laduda erinevaid kujundeid paberile.</p> <p>2. Kasutada liimipintslit ja lappi, liimipulka</p> <p>3. Koostada mitme osalistest kujunditest pilti</p> <p>4. Detailide lisamisega täiendada põhikujundit</p> <p>5. Kääre õigesti käes hoida ja nendega paberit lõigata</p>	<p>1. Mustri koostamisel värvi ja vormi kasutada</p> <p>2. Kääridega sirgete lõigete tegemist märgitud kohast.</p> <p>3. Kääridega kontuuri järgi lõigata</p> <p>4. Paberist rebida ribasid</p> <p>5. Mitmeosalisi esemeid kleepida</p> <p>6. Koostada ornamenti suletud</p>	<p>1. Rebida paberist ümmargusi vorme, ribasid ja väikesi tükikesi</p> <p>2. Kääridega kontuuri järgi lõigata.</p> <p>3. Ristküliku ning ruudu teisendamine ovaaliks ja ringiks nurkade ümardamise teel</p> <p>4. Kasutada dekoratiivseid aplikatsioone</p>	<p>1. Voltida täpselt ja korralikult</p> <p>2. Kasutada erinevaid materjale meisterdamises</p> <p>3. Saavutada värvuste kooskõla, kompositsiooni arendamine</p> <p>4. Kasutada erinevaid materjale meisterdamisel</p>

		<p>6.Paberist väikesi tükikesi rebida.</p> <p>7.Plastiliiniga ühendada loodusliku materjali</p>	<p>pinnal</p> <p>7.Kasutada loodusliku materjali ja ühendada</p> <p>8.Paberit pooleks voltida</p>	<p>5.Osapid liita tervikuks õiges järjekorras</p> <p>6.Oskab punuda/põimida</p> <p>7. Kasutada karpe, pudeleid jne. materjale meisterdamises</p>	
--	--	---	---	--	--

MUUSIKA

Eesmärgid:

Laps:

1. tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
2. suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale; tunneb huvi muusika kuulamise vastu;
3. suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
4. suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Sisu:

1. laulmine;
2. muusika kuulamine;
3. muusikalis-rütmiline liikumine;
4. pillimäng.

Õppe –ja kasvatustöö kavandamine ja korraldus:

1. on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus;
2. kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
3. arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
4. kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe-ja kasvatustegevuse valdkondades; muusika on igapäevaelu osa nii argi-kui ka pidulike sündmuste puhul;
5. seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
6. muusikapalade (laulude, muusika kuulamise palade, tantsude ja mängude, pillilugude) valikul arvestatakse laste huve ning ea-ja jõukohasust

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Laulmine	<p>1. Keskendub kuulama õpetaja poolt lauldavat laulu</p> <p>2. Püüab kaasa laulda üksikuid sõnu ja muusikalisi fraase</p> <p>3. Imiteerib erinevaid hääletoone (<i>loomad, linnud, loodushääled ümbritsevast keskkonnast</i>)</p>	<p>1. Laulab koos õpetajaga ja instrumendi saatel (<i>alguses üksikuid silpe, sõnu, löike</i>).</p> <p>2. Alustab ja lõpetab laulu õigeaegselt, suudab laulda ühtses tempos, oskab kuulata eel- ja vahemängu.</p> <p>3. Laulab loomuliku pehme häälega, vabalt (selge diktsiooniga)</p> <p>4. Tajub hääle liikumise suunda.</p>	<p>1. Laulab vabalt, ilmekalt, loomuliku häälega, selge diktsiooniga.</p> <p>2. Proovib laulda rütmiliselt täpselt.</p> <p>3. Väljendab lauldes erinevaid iseloomu (<i>voolav, laulev, kerge, hoogne, õrn</i>).</p> <p>4. Kuulab lauldes kaaslasti (<i>ansamblitunnetus, rühmaga samas tempos</i>).</p>	<p>1. Laulab vabalt, voolavalt, selge diktsiooniga.</p> <p>2. Laulab rahuldava intonatsioonilise puhtusega.</p> <p>3. Laulab vahelduvalt häälega ja mõttes.</p> <p>4. Omab ansamblitunnetust.</p> <p>5. Proovib laulda üksinda, julgeb olla eeslauljaks.</p>	<p>1. Kuulab ja juhhib oma häält teadlikult.</p> <p>2. Laulab loomuliku häälega, voolavalt, täpse intonatsiooni ja selge diktsiooniga.</p> <p>3. Suudab teha tempo muutusi ja dünaamilisi muutusi.</p> <p>4. Püüab õigesti fraseerida, peab välja pausi ja ferma</p> <p>5. Esitab laule soovi korral üksi või ansamblis.</p>

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Muusikalis-rütmiline liikumine	<p>1. Reageerib muusika rütmile liikumisega (<i>kõnnib, jookse, hüppab</i>), matkib õpetajat</p> <p>2. Sooritab koos õpetajaga tantsuliigutusi: plaks, lehvitus, sõrmevibutus,</p>	<p>1. Liigub vastavalt muusika iseloomule (<i>loomad, linnud, tööliigutused jne.</i>).</p> <p>2. Kasutab liikumisel vahendeid (<i>rätikud, pallid, lindid jm.</i>).</p>	<p>1. Liigub erinevates kujundites, proovib hoida ühtlast vahet.</p> <p>2. Oskab vahetada tegevust muusika iseloomule vastavalt.</p> <p>3. Oskab, kand- ja varvasastakut, käärhüpet,</p>	<p>1. Sooritab tantsuliigutusi sujuvalt, järgib tempot ja rütmi.</p> <p>2. Tajub 2-3 osalist meetrumi ja selle rõhulist osa.</p> <p>3. Liigub sünkroonselt koos</p>	<p>1. Orienteerub ruumis. Teab, mis on ring, paar, viirg, kolonn.</p> <p>Hoiab ühtlast vahet.</p> <p>2. Oskab käärhüpet, hüpaksammu, luisksammu,</p>

	<p>põlveplaks, käte peitmine selja taha, poolkük, keerutus, jalaga koputus</p> <p>3. Liigub ringis kätest kinni hoides (<i>kõnd, jooks</i>)</p> <p>4. Kõnnib ja keerutab koos paarilisega (<i>käest kinni hoides</i>)</p> <p>5. Liigub erinevate vahenditega (<i>pallid, rätid</i>)</p>	<p>3. Moodustab ringi ja liigub ringis, liigub läbisegi.</p> <p>4. Oskab rõhksammu, hüpelda, põlvest vetruda, keerutada üksi ja kahekesi.</p> <p>5. Sooritab tantsuliikumisi nii parema kui vasaku käe ja jalaga.</p> <p>6. Sooritab tantsuliikumisi paarilisega üheaegselt.</p>	<p>galoppi, paarilisega käevangus keerutada, hüpaksamm, liikumine ringi keskme poole ja tagasi.</p> <p>4. Proovib tantsulist improviseerimist (<i>kasutades tuttavaid tantsuliigutusi</i>).</p>	<p>rühmaga.</p> <p>3. Oskab hüpaksammu, käärhüpet, galoppi, erinevaid plakse.</p> <p>4. Kasutab omaloomingulist liikumist tantsudes ja laulude ilmestamiseks.</p>	<p>kõrvalastesammu.</p> <p>3. Jälgib muusika ja liigutuste kooskõla.</p> <p>4. Kasutab erinevaid vahendeid: pallid, kepid, rõngad jm.</p> <p>5. Oskab hoida õiget kehahoidu.</p>
--	---	--	---	---	--

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Muusika kuulamine	<p>1. Kuulab õpetaja laulu</p> <p>2. Tunneb rõõmu kuulatavast laulust, muusikapalast</p> <p>3. Kuulab loodus- ja olmeääli, vaikust</p> <p>4. Eristab kiiret-aeglast, vaikset-valju muusikat</p>	<p>1. Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (<i>plaksutab, patsutab, kõigutab jne.</i>)</p> <p>2. Tunneb ära tuttava laulu meloodia.</p> <p>3. Eristab rõõmsat-kurba muusikat.</p> <p>4. Tajub erinevate muusikainstrumentide tämbrit.</p>	<p>1. Proovib iseloomustada muusika meeleolu ja dünaamikat (<i>kontrasti printsiibil</i>).</p> <p>2. Eristab kõrget ja madalat registrit.</p> <p>3. Tutvub mõistetega rahvalaul, rahvatants, koor, orkester, dirigent.</p> <p>4. Tutvub rahvapillidega (<i>kannel, vilepill</i>).</p> <p>5. Tunneb kuulmise järgi ära õpitud laule.</p>	<p>1. Kuulab muusikat huviga.</p> <p>2. Oskab eakohaselt muusikat iseloomustada.</p> <p>3. Eristab erinevaid registreid, tämbreid.</p> <p>4. Tunneb ära marsimuusika, laulu- ja tantsumuusika.</p> <p>5. Teab mõisteid helilooja, luuletaja, koor, orkester, dirigent, ansambel.</p> <p>6. Tunneb ära õpitud laulu, hakkab kaasa laulma.</p> <p>7. Väljendab kuuldut nt. rütmilise liikumisega.</p>	<p>1. Kuulab muusikat tähelepanelikult, oskab laulu või muusikapala iseloomustada eakohase sõnavaraga (<i>tempo, dünaamika, meeleolu, instrumendid jne.</i>).</p> <p>2. Proovib iseloomustada meloodia liikumist (<i>tõusev, laskuv, paigalseisev jne.</i>)</p> <p>3. Teab mõisteid: hümn, laulupidu, tantsupidu, rahvamuusika, soolo, solist.</p> <p>4. Tutvub mõne heliloojaga.</p> <p>5. Tutvub mõne orkestri pilliga.</p> <p>6. Tunneb ära lihtsamad žanrid: valss, marss, rahvalaul, hällilaul.</p>

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Pillimäng	<p>1. Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa</p>	<p>1. Oskab mängida rütmipille (<i>marakas, tamburiin, kelluke,</i></p>	<p>1. Tutvub plaatpillidega, nende mänguvõtetega (<i>kellamäng,</i></p>	<p>1. Oskab mängida kõlapulki, trianglit, kastanjet, väikest</p>	<p>1. Eristab tämbri järgi rütmi- ja plaatpille, teab</p>

	<p>muusikapala kehapillil (<i>käteplaks, põlveplaks</i>)</p> <p>2. Tutvub maraks, rütmimuna, kellukese, triangli, tamburiini, kuljustega</p> <p>3. Mängib kaasa muusikapalale marakaga, rütmimunaga, kellukesega</p>	<p><i>kuljused</i>).</p> <p>2. Mängib kaasa laulu või muusikapala pulssi, rütmi.</p> <p>3. Kasutab erinevaid kehapille tegevuste ilmestamiseks.</p>	<p><i>metallofon, ksülofon</i>).</p> <p>2. Kasutab rütmipille laulude eel-, vahe- ja järelmängudes.</p> <p>3. Proovib mängida lihtsat rütmiostinato saadet.</p> <p>4. Eristab tuttavaid rütmipille kuulmise järgi.</p>	<p>taldrikut, marakaid, tamburiini, kõlatoru.</p> <p>2. Mängib rütmipillidel lihtsamaid saateid lauludele, muusikapaladele, salmidele.</p> <p>3. Mängib pilliansamblis. Omab ansamblitunnetust (<i>alustamine, lõpetamine, ühtne tempo</i>).</p>	<p>pillide nimetusi (<i>mänguvõtteid</i>).</p> <p>2. Suudab mängida plaatpillil kaheastmelise saate või vahemängu laulule.</p> <p>3. Proovib improviseerida rütmisaatel keha- või rütmipillil.</p> <p>4. Mängib lastepillidel pilliansamblis.</p>
--	--	---	--	--	---

LIIKUMINE

Eesmärgid:

1. tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
2. suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
3. tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
4. mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
5. järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Sisu:

1. kehalise kasvatuse alased teadmised; ohutus, enesekontroll ja hügieen;
2. põhiliikumised;
3. liikumismängud;
4. erinevad spordialad;
5. tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine:

1. arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
2. rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
3. peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
4. suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
5. mitmekesistatakse põhiliikumiste, kordinatsiooni, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

Liikumisõpetuse spetsiifiliseks vahendiks on kehalised harjutused:

PÕHILIIKUMISED.

Kõndimine, jooksmine, hüppamine, hüplemine, ronimine, roomamine, veeremine (ülessirutatult), nende mitmesugused variandid ja kombinatsioonid, sooritamine erinevates tingimustes ja lülitamine liikumismängudesse jne. Tähelepanu õigele kehahoiule istumisel, seismisel, liikumisel, õiget rühti kindlustavate lihaskühade (õlavööde, kõhu- ja seljalihased) tugevdamine.

PÕHILIIIGUTUSED-ASENDID.

Seismine (mitmesugused seisud), istumine (mitmesugused istesendid), lamangud (selili, kõhuli, külili), jäsemete ja/või kere tõstmine, langetamine, kõverdamine, sirutamine, painutamine, kallutamine, pööramine, ringitamine, vibutamine jms. Liigutuste-asendite õppimist-harjutamist võimaldavad peamiselt üldarendavad võimlemisharjutused, neid saab aga ka lülitada liikumismängudesse või sooritada liikumisel.

VAHENDITE KÄSITSEMINE:

Vahendite käsitsemine. Viskamine, heitmine, veeretamine, püüdmise, vedamine, kandmine, lükkamine, löömine käe ja jalaga jms.

Lisaks traditsioonilistele vahenditele (pall, rõngas) saab kasutada ka mitmesuguseid mänguasju ja looduslikke vahendeid. Vahendite käsitlemise võib ühendada üldarendavate harjutuste või liikumismängudega, kombineerida liikumisviisidega. Mängida võiks sportmängude iseloomulike elementidega mängu: palli löömine jalaga (jalgpall), viskamine korvi (korvpall), sulg- või lauatenise-palli löömine hokikepiga jne. Tähelepanu õigete tööliigutuste kujunemisele esemete tõstmisel-

kandmisel, pliiatsi, pintsli jm hoidmisel, samuti põia- (vältida lampjalgsust), labakäe ja sõrmede lihaste tugevdamisele.

TASAKAALU, REAKTSIOONIVÕIMET, RÜTMITUNNET, RUUMIS ORIENTEERUMISE OSKUST ARENDAVAD LIIKUMISED.

Liikumine erineva tempoga (kiiresti, aeglaselt jne) või jõuastmega (kergelt, jõuliselt jne). Erinevate liikumiste-liigutuste seostamine ning kohandamine vastavalt tingimustele (liikumine tasasel või ebatasasel pinnal, vastu -või allatuult jne).

LIIKUMIS-JA LIIKLEMISOHUTUS.

Õpitakse, kus ja kuidas liikuda-mängida (ronida, rippuda, alla hüpata, kelgutada, sõita jalgrattaga jne), kuidas käituda tänaval, veekoguääres (suvel, talvel), metsas ja mujal. Mida teha enda või kaaslase ohtu sattumisel (raske kukkumine, eksimine, uppumisoht jms).

SPORTLIK-RAKENDUSLIKUD LIIKUMISVIISID.

Sõitmine jalg-ja tõukerattaga, hüplemine hoonööri ja hübitsaga, liikumine suuskadel, uiskudel ja vees. Suusatamist, uisutamist ning ujumist ettevalmistavad harjutused.

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7aastased
Liikumisalased teadmised	<p>1. Suhtub positiivselt kehalisse tegevusse</p> <p>2. Liigub õpetaja juhendamisel ohutult</p>	<p>1. Jälgib harjutuste sooritamisel liigutuste tempot ja koordineerimist.</p> <p>2. Osaleb ühismängudes ja arvestab rühmakaaslaste aktiivses tegevuses.</p>	<p>1. Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnaliste seletuse järgi</p> <p>2. Jälgib meelde tuletamise korral hügieeninõudeid</p> <p>3. Teab spordivahendite nimetusi.</p> <p>4. Õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise.</p>	<p>1. Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispalli) ohutult, sobival viisil ja kohas.</p> <p>2. Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest.</p> <p>3. Talub kaotust võistlusmängudes</p> <p>4. Mõistab hügieeni nõuete olulisust.</p>	<p>1. Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase.</p> <p>2. Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele</p> <p>3. Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (<i>valides sobivad paigad ja vahendid</i>).</p> <p>4. Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.</p>

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7aastased
Põhiliikumised	<p>1. Sooritab põhiliikumisi</p> <p>2. Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal</p> <p>3. Säilitab kõndides ja joostes sihi</p> <p>4. Hüpitab käes palli ning järgib selle suunda</p>	<p>1. Sooritab põhiliikumisi õpetaja ettenäitamise järgi.</p> <p>2. Teeb koordineerimist, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi</p>	<p>1. Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes</p> <p>2. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.</p> <p>3. Sooritab harjutusi väikevahenditega.</p>	<p>1. Omab vilumusi põhiliigutuste sooritamisel.</p> <p>2. Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid.</p> <p>3. Hüpplemisharjutustes tõukab äratõukel energiliselt ja maandub pehmelt.</p>	<p>1. Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised</p> <p>2. Säilitab liikudes ja paigal olles tasakaalu.</p> <p>3. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.</p>

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Liikumismängud	<p>1. Osaleb koos juhendajaga liikumismängudes</p> <p>2. Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglita kõnni- ja jooksumänge</p> <p>3. Mängib iseseisvalt aktiivselt liikumisega mängu</p>	<p>1. Osaleb 2-4 reeglita liikumismängudes</p> <p>2. Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.</p>	<p>1. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes.</p> <p>2. Järgib mängus mängureegleid ja oskab täita juhtmängija rolli</p> <p>3. Tunnistab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu.</p>	<p>1. Käitub võistlusmängudes reeglitekohaselt.</p> <p>2. Käsitleb mängu- ja spordivahendeid loovmängus</p>	<p>1. Austab ja peab kinni mängureeglitest ning põhimõtetest.</p> <p>2. Osaleb võistlustel ja kombineeritud teatevõistlustel.</p> <p>3. Mängib sportlike elementidega mängu (jalgpall, korvpall.)</p> <p>3. Organiseerib ise liikumismänge.</p>

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Spordialad: võimlemine	<p>1. Sooritab harjutusi ettenäitamisel ühtlases tempos koos õpetaja ja kaaslastega</p> <p>2. Teeb võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega</p> <p>3. Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi</p>	<p>1. Moodustab õpetaja kaasabil rivi, ringi või grupi.</p> <p>2. Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni.</p>	<p>1. Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.</p> <p>2. Teeb vahenditega eakohaseid harjutusi tehniliselt õigesti.</p> <p>3. Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes.</p>	<p>1. Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu.</p> <p>2. Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu.</p>	<p>1. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.</p> <p>2. Liigub vabalt ruumis, tänaval ja maastikul.</p> <p>3. Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene.</p>

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Kelgutamine	1. Veab tühja kelku 2. Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes	1. Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla 2. Veab kaaslast kelgul.	1. Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt <i>haarab esemeid</i>). 2. Veab üksi, kahekesi kelgul kaaslast.	1. Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast. 2. Sõidab kahekesi kelgul mäest alla.	1. Osaleb kelgutamise võistlustel

Valdkond	1,5-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Tants rütmika	1. Sooritab juhendaja abil liikumist muusika järgi	1. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos. 2. Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi.	1. Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi 2. Liigub vastavalt muusika tempole (<i>kiiremini, aeglasemalt</i>).	1. Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga. 2. Kohandab lihtsamaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	1. Kasutab liikudes loovalt vahendeid (<i>linte, rätikuid</i>) 2. Sooritab rütmiliikumist ühel ajal kaaslastega. 3. Väljendab liikumise kaudu emotsioone.